

Nr 88

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvecklingsarbete rörande utvinning av uran jämte motioner.

(5:e avd.)

Propositionen

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 15, punkt E 13) beräknat medel för Drift av Ranstadsverket m. m. har Kungl. Maj:t i propositionen nr 49 under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över industriärenden för den 14 mars 1969 föreslagit riksdagen att

1. godkänna genomförandet av ett utvecklingsprogram rörande utvinning av uran enligt de riktlinjer som departementschefen angett,

2. till Utvecklingsarbete rörande utvinning av uran för budgetåret 1969/70 under trettonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.

Vid 1958 års riksdag beslöts att Aktiebolaget Atomenergi skulle uppföra ett uranverk i industriell skala. Verket förlades till Ranstad vid Billingen. Arbetena på Ranstadsverket slutfördes sommaren 1965. Kostnaderna för det färdiga verket uppgick till ca 145 milj. kr., motsvarande den ursprungliga kalkylen med justering för indexförändringar. Sedan våren 1966 drivs verket med tre sjundedelar av full kapacitet. Antalet anställda uppgår enligt propositionen till ca 140. Medel för att täcka underskottet av driften och kostnaderna för visst utvecklingsarbete har sedan budgetåret 1966/67 anvisats under förslagsanslaget Drift av Ranstadsverket m. m., som för innevarande budgetår tagits upp med 11 milj. kr. (prop. 1968: 69, SU 104, rskr 256). Detta belopp har beräknats brutto. Kostnaderna för verksamheten efter avdrag för värdet av producerat uran beräknas uppgå till ca 7 milj. kr.

I propositionen föreslås att ett utvecklingsarbete rörande utvinning av uran ur de mellansvenska skiffarna genomförs vid uranverket i Ranstad. Förslaget innebär att arbetet inriktas på sådana förbättringar av uranutvinningsprocessen som kan sänka kostnaderna för en eventuell framtida produktion i stor skala. Utvecklingsarbetet föreslås bedrivas under en period av tre år och till en bruttokostnad av 25 milj. kr. Medelsbehovet beräknas för budgetåret 1969/70 till 10 milj. kr.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 961 av herrar Birger Andersson och Paul Jansson samt II: 1105 av herr Blomkvist m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte 1. hos Kungl. Maj:t hemställa om en utredning i syfte att så snart som möjligt få till stånd en alternativ statlig verksamhet i anknytning till anläggningarna i Ranstad, 2. uttala att Kungl. Maj:t måtte ge AB Atomenergi i uppdrag att bedriva en personalpolitik i enlighet med de i motionerna anförda riktlinjerna,

dels de likalydande motionerna I: 962 av herrar Åkerlund och Hübinette samt II: 1106 av herr Magnusson i Borås m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte 1. uttala att Ranstadsverket skall överföras i beredskapstillstånd s. k. malpåse, 2. till Utvecklingsarbete rörande utvinning av uran m. m. för budgetåret 1969/70 under trettonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.

Utskottet

Riksdagen beslöt år 1958 att ett uranverk skulle uppföras i Ranstad. Arbetena på verket slutfördes sommaren 1965. Sedan våren 1966 drivs verket med tre sjundedelar av full kapacitet. Kostnaderna för det producerade uranet ligger enligt propositionen även vid full drift väsentligt högre än nuvarande världsmarknadspris.

Frågan om den fortsatta verksamheten i Ranstad har aktualiserats även därigenom att den utbyggnad av atomkraftanläggningar som nu är planerad i Sverige kan förväntas komma att ske uteslutande med lättvattenreaktorer som drivs med anrikat uran.

En vital uppgift för den statliga energipolitiken är att bevaka att försörjningsfrågorna för det inhemska atomprogrammet blir lösta på ett tillfredsställande sätt. Av propositionen framgår att den utbyggnad av atomkraftanläggningar som nu planeras åtminstone under 1970-talet torde kunna baseras på import.

Mot bakgrund främst av den stora osäkerheten beträffande prisutvecklingen under 1980-talet anser emellertid departementschefen att produktionen av uran ur Billingskiffer bör betraktas som ett reellt försörjningsalternativ för framtiden.

I propositionen föreslås att de erfarenheter som i Ranstad vunnits under provdriftskedet kompletteras genom att verksamheten inriktas på sådana förbättringar av uranutvinningsprocessen som förutsätter tillgång till ett verk i drift och som kan sänka kostnaderna för en eventuell framtida produktion i stor skala. Utvecklingsarbetet föreslås bedrivas under en period

av tre år och till en bruttokostnad av 25 milj. kr. Medelsbehovet för budgetåret 1969/70 beräknas till 10 milj. kr. Vad beträffar tiden efter utvecklingsperiodens slut tas i propositionen inte slutlig ställning till hithörande spörsmål.

I motionerna I: 962 och II: 1106 föreslås bl. a. att utvecklingsperioden skall begränsas till ett år samt att riksdagen skall göra uttalande beträffande Ranstadsanläggningarnas överförande i beredskapstillstånd, s. k. malpåse.

Osäkerheten beträffande den mer långsiktiga marknadsutvecklingen och allmänna beredskapsaspekter anser utskottet utgör vägande motiv för att man bevarar handlingsfriheten för ett eventuellt senare beslut om produktion av uran i stor skala. Härför talar också eventuella framtida bättre betingelser för anrikning av det svenska uranet. Utskottet önskar samtidigt betona vikten av att alla möjligheter att teckna ur Sveriges synvinkel acceptabla långtidskontrakt om uranimport kontinuerligt bevakas och tillvaratas.

Enligt utskottets uppfattning är det i statsrådsprotokollet förordade handlingsalternativet väl underbyggt. Bl. a. processen för utvinning av uran synes motivera en utvecklingsperiod om tre år. Utvecklingsprogrammets uppläggning och omfattning har inte gett utskottet anledning till erinran. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner i propositionen förordat utvecklingsprogram och alltså avslår motionerna I: 962 och II: 1106 i motsvarande del.

Utskottet föreslår vidare att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar 10 milj. kr. till bestridande av kostnaderna för ifrågakommande utvecklingsarbeten m. m.

I motionerna I: 961 och II: 1105 har upptagits till behandling två enligt utskottets bedömning angelägna frågor, nämligen frågan om friställning av personal och frågan om alternativ verksamhet i Ranstad.

Vad först beträffar personalen vid Ranstadsverket instämmer utskottet i motionärernas synpunkter på en positiv personalpolitik. Statsverket har förpliktelser mot personalen. Erforderlig trygghet måste därför skapas för den berörda personalen. Eljest föreligger risk för att denna skingras. Utskottet ser alltså den positiva personalpolitiken som en förutsättning för ett genomförande av det utvecklingsprogram utskottet anslutit sig till.

Av ett under mars månad lämnat interpellationssvar framgår att Atomenergi samrått med de fackliga organisationerna och arbetsmarknadsmyndigheterna. Utskottet förutsätter att detta samråd och samarbete kommer att fortsätta under hela den nu aktuella utvecklingsperioden.

Vad beträffar till följd av driftinskränkningen nödvändiga personalbegränsningar har utskottet inhämtat att på grund av naturlig avgång, omflyttningar m. m. flertalet anställda har annan sysselsättning säkrad vid uppsägningstidens utgång i augusti i år. Möjligheterna att bereda de återstående nya anställningar bedöms som goda.

Utskottet föreslår att riksdagen ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i anledning av motionerna I: 961 och II: 1105 anfört om positiv personalpolitik vid Ranstadsverket.

Enligt propositionen skall Atomenergi undersöka förutsättningarna för alternativ verksamhet i Ranstad. Resultatet av detta arbete, som blir av stor betydelse för anställda och kommun, förutsätter utskottet kommer att i lämplig form redovisas för riksdagen i god tid före utvecklingsperiodens utgång och i varje fall senast hösten 1971. Utskottet förutsätter vidare att Atomenergi kommer att bedriva ifrågavarande undersökning i intim kontakt med berörda statliga organ. Utskottet anser någon särskild åtgärd från riksdagens sida i nu ifrågavarande avseende inte påkallad i anledning av motionerna I: 961 och II: 1105.

Under återopandande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 962 och II: 1106, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, godkänner genomförandet av ett utvecklingsprogram rörande utvinning av uran enligt de riktlinjer som angetts i statsrådsprotokollet,

2. att riksdagen i anledning av motionerna I: 961 och II: 1105 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande positiv personalpolitik vid Ranstadsverket,

3. att riksdagen avslår motionerna I: 961 och II: 1105 i vad de inte behandlats under 2,

4. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 962 och II: 1106, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, till *Utvecklingsarbete rörande utvinning av uran* för budgetåret 1969/70 på driftbudgeten under trettonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.

Stockholm den 6 maj 1969

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Närvarande: se under utlåtandet nr 90.

Reservation

beträffande *utvecklingsprogrammets omfattning m. m.* av herr Ottosson (m), fru Diesen (m), herrar Bohman (m) och Lothigius (m) som anser

dels att det stycke i utskottets yttrande på s. 3 som börjar med »Enligt utskottets» och slutar med »motsvarande del» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Inga delade meningar torde råda om att ett förtjänstfullt arbete nedlagts på och värdefulla erfarenheter vunnits om uranutvinning ur skiffer vilket utskottet anser betydelsefullt även med hänsyn till de eventuella bättre betingelserna för anrikning av det svenska uranet. Utskottet är emellertid det oaktat av den uppfattningen att det i propositionen förordade fortsatta utvecklingsarbetet är alltför ambitiöst och bör begränsas till ett år.

Av i motionerna anförda skäl bör emellertid Kungl. Maj:t i nu ifrågavarande avseende äga relativt stor rörelsefrihet.

Samtidigt synes det utskottet angeläget att förberedelsearbetet för anläggningarnas överförande i s. k. malpåse omedelbart sättes i gång. Denna åtgärd bör enligt utskottets mening verkställas så snart det med hänsyn till personalen och utvecklingsarbetet är möjligt.

Utskottet förordar sålunda det i motionerna I: 962 och II: 1106 yrkade utvecklingsprogrammet.»

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

»1. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 962 och II: 1106, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, beslutar om genomförandet av ett utvecklingsprogram rörande utvinning av uran enligt de riktlinjer som angetts i motionerna,»